ВІЙНА В УКРАЇНІ

Шлях Ізраїлю чи КНДР, викручування рук від США. Як і коли Україна може відновити ядерний арсенал?

5 червня, 19.58 Этот материал также можно прочитать на русском

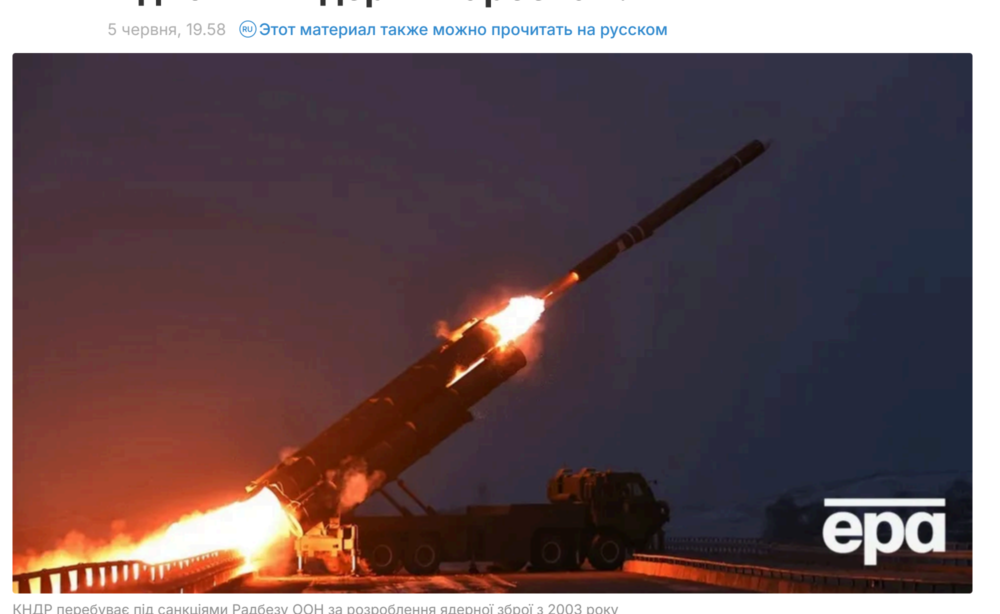

КНДР перебуває під санкціями Радбезу ООН за розроблення ядерної зброї з 2003 року
Фото: EPA

Україна позбулася статусу ядерної держави 30 років тому – у червні 1996-го, – (майже) добровільно відмовившись від величезного ядерного арсеналу, повіривши в "гарантії" безпеки за Будапештським меморандумом. "ГОРДОН" розповідає, чи могла б Україна знову отримати ядерну зброю і що для цього потрібно.

Скільки ядерної зброї мала Україна?

РЕКЛАМА

Після розпаду СРСР на території України залишилося до 2 тис. стратегічних ядерних боєзарядів і вдвічі більше тактичних. Станом на 1991 рік це був третій за розміром ядерний арсенал світу – більше мали тільки США й Росія.

Зокрема, Україна успадкувала:

– 176 міжконтинентальних балістичних ракет: 130 рідкопаливних SS-19 (по шість боєголовок кожна) і 46 твердопаливних SS-24 (по 10 боєголовок кожна) у шахтних пускових установках;

– стратегічні бомбардувальники Ту-95МС і Ту-160 (від 30 до 43 одиниць);

– стратегічні ядерні боєзаряди: від 1514 до 2156;

– тактичні ядерні боєзаряди: від 2800 до 4200.

Чому Україна її віддала?

По-перше, Україна сама задекларувала намір відмовитися від ядерної зброї ще до проголошення незалежності. Зокрема, у розділі IX "Зовнішня і внутрішня безпека" Декларації про державний суверенітет, яку ухвалили в липні 1991 року, ішлося:

"Українська РСР урочисто проголошує про свій намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї".

Ядерну зброю в бойових умовах застосовували двічі в історії: 6-го і 9-го серпня 1945 року, під час американських бомбардувань Хіросіми і Нагасакі. Відтоді ядерну зброю вважають зброєю стримування – з огляду на руйнівні наслідки її використання
Фото: George R. Caron / Charles Levy / Wikimedia.org

По-друге, Україна не до кінця була "власником" ядерної зброї, розміщеної на її території: Київ, наприклад, не мав кодів доступу для активації стратегічної ядерної зброї (вони були у Москви), а тактичні ядерні заряди РФ вивезла ще до кінця 1992 року.

По-третє, і Вашингтон, і Москва агресивно тиснули на Україну, щоб та скоріше позбулася свого арсеналу і ядерного палива, із якого можна було б виробити нові заряди. Міністр закордонних справ Грузії у 2003–2004 роках Тедо Джапарідзе у своїх мемуарах згадував непублічну розмову, яка відбулася 1993 року, між тодішніми президентами України і Грузії Леонідом Кравчуком та Едуардом Шеварднадзе. Кравчук скаржився, що США "викручують йому руки", вимагаючи, щоб тактичне і стратегічне ядерне озброєння України негайно передали Росії. Шеварднадзе відповів, що американці проводять політику підтримки єльцинської Росії, не знаючи внутрішніх подробиць пострадянського простору: "Вони не знають складної, надзвичайно важкої, жорстокої історії наших відносин із Росією і Радянським Союзом чи іншими імперіями". Грузинський президент радив українському колезі спробувати залишити хоча б одну боєголовку, "щоб відлякати божевільного" – того, хто може прийти після Єльцина.

Проти відмови від ядерної зброї був і тодішній прем'єр України Леонід Кучма. Пізніше він розповідав, що під час підписання сумнозвісного Будапештського меморандуму тодішній глава Франції Франсуа Міттеран попередив його: "Синку, не вір цьому документу, тебе обмануть".

Хоча США і РФ вочевидь мали різні причини, щоб тиснути на Київ (для тодішніх США Україна була невідомим і незрозумілим партнером, дії якого із третім найбільшим арсеналом ядерної зброї було важко передбачити; РФ, імовірно, не хотіла, щоб Україна в разі потреби могла захиститися), усе це в комплексі призвело до того, що Україна приєдналася до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї та Договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь і передала всю зброю Росії, офіційно втративши ядерний статус 2 червня 1996 року.

За наслідками ядерного роззброєння Україна підписала вже згаданий меморандум у Будапешті, за яким ядерні країни – США, Великобританія, Франція, Китай і РФ – "зобов'язувалися" поважати державний суверенітет, незалежність і кордони країни й утримуватися від будь-яких проявів агресії чи тиску, зокрема економічного на Київ, – і який РФ неодноразово порушувала навіть ще до окупації Криму, частини Донбасу 2014-го й повномасштабного вторгнення 2022-го.

Уже після початку великої війни 42-й президент США Білл Клінтон говорив, що почувається "жахливо" через те, що змусив Київ відмовитися від ядерного арсеналу. Він, зокрема, заявив, що Росія ніколи б не наважилася на повномасштабне вторгнення, якби Україна зберегла сили ядерного стримування.

Такої самої думки дотримується більшість українських політиків, як колишніх, так і чинних, зокрема і президент України Володимир Зеленський.

"У розмові з Дональдом Трампом я сказав: "Який же вихід? Або в України буде ядерна зброя – і тоді це для нас захист. Або ми повинні мати якийсь альянс. Окрім НАТО, на сьогодні ми не знаємо дієвих альянсів", – переповідав він свою розмову із президентом США восени 2024 року.

Чи може Україна відновити ядерний арсенал?

Німецький таблоїд Bild після заяви Зеленського написав, що Україна вже нібито розглядає можливість відновити ядерний статус (це пізніше заперечили в Міністерстві закордонних справ України, а Зеленський запевнив, що лише вказував на безальтернативність вступу в НАТО).

Однак чи могла б Україна взагалі створити власну зброю? Теоретично – так.

Зокрема, неназване джерело Bild стверджувало, що Україна має "матеріали і знання", щоб створити першу бомбу протягом кількох тижнів.

Колишній прем'єр України Юрій Єхануров в інтерв'ю засновнику видання "ГОРДОН" Дмитрові Гордону заявляв, що за умови відповідного фінансування Україна спроможна створити ядерну зброю протягом трьох років.

Директор українського Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння Валентин Бадрак стверджував, що Київ потребує 12 місяців на створення "термоядерного заряду четвертого покоління". "Фахівці вважають, що виконати таке завдання можливо за дуже короткий час – до 12 місяців", – писав він у матеріалі для "Еспресо" (утім, термоядерний заряд четвертого покоління, який дає надпотужний вибух, але без радіаційного забруднення, – це наразі лише концептуальна можливість, і його створення "з нуля" за рік нереальне).

Про те, що Україна здатна зробити ядерну зброю (але не називаючи строків), говорив у нещодавньому інтерв'ю головній редакторці видання "ГОРДОН" Олесі Бацман головний конструктор української оборонної компанії Fire Point Денис Штілерман.

"Якщо Путін думає, що Україна не здатна зробити ядерну зброю, він помиляється. І, звісно ж, ми можемо це зробити", – зазначив він, наголосивши, що зараз Україна дотримується своїх зобов'язань щодо нерозповсюдження ядерної зброї.

За словами Штілермана, чи стане Україна знову ядерною державою, залежить від політичного рішення керівництва країни.

Саме в політично-практичній площині й починаються головні проблеми з відновленням ядерного статусу.

Шлях КНДР

"Ми можемо відновити ядерну зброю, я вірю, що в нас є такий потенціал, але як тільки ми почнемо цим займатися, ми отримаємо такі санкції, що в нас узагалі нічого не залишиться", – говорив ще 2019 року тодішній радник Зеленського Іван Апаршин.

Ідеться про те, що Україна може дістати такі самі санкції, як Північна Корея 2003 року, за порушення Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Теоретично, в умовах відбиття повномасштабної агресії союзники України могли би закрити, або принаймні прикрити очі на те, що Київ розробляє власні засоби стримування агресора, і, наприклад, заблокувати санкції в Радбезі ООН – таке право мають США, Великобританія і Франція. Але до цього моменту ніхто із західних союзників України публічно не озвучував думки, що Києву варто було б відновити ядерний потенціал. Навпаки, це Москва час від часу використовує "лякалки" про те, що Київ нібито планує створити "брудну" бомбу (тобто з використанням відпрацьованого на АЕС ядерного палива), щоб виправдати агресію проти України.

Вважають, що Ізраїль має власну ядерну зброю з 1960–1970-х, хоча влада країни цього офіційно не підтверджувала і не спростовувала
Фото: EPA

Шлях Ізраїлю

Україна також могла б піти шляхом Ізраїлю, який, на одностайну думку експертів, має ядерну зброю, але ніколи цього не підтверджував і не спростовував. Але й тут є проблема: Україна не має і загалом ніколи не мала виробничих потужностей для збагачення ядерного палива, яке можна було б використати для створення ядерної зброї (за часів СРСР в Україні розробляли лише засоби доправлення такої зброї, тобто ракети-носії, а виробництво палива було сконцентроване винятково на території нинішньої РФ).

"Очевидно, що Україна має велику програму мирного використання ядерної енергії, а також велику програму ядерної енергетики. Відповідно, має певну кількість ядерних матеріалів у складі відпрацьованого ядерного палива, які можна переробити у певні складники для створення ядерної боєголовки. Але проблема в тому, що станом на зараз Україна не має для цього потужностей", – зазначала в коментарі BBC британська дослідниця з питань ядерного озброєння Маріон Мессмер.

Вона наголошувала, що будівництво заводу з перероблення навіть за найшвидших темпів триває кілька років, до того ж це майже неможливо зробити повністю таємно, щоб не потрапити під тиск західних союзників або під ракетні удари Росії. А навіть якщо такий завод буде побудовано, із тієї кількості ядерних матеріалів, які виробляють у межах нинішньої ядерно-енергетичної програми, не вдасться зробити велику кількість ядерних складників для виробництва ядерної зброї, зазначала Мессмер.

Останню ж партію високозбагаченого урану, який теоретично можна було б використати для створення ядерної бомби, Україна передала Росії 2012 року за президентства Віктора Януковича. Президент-утікач дістав за це похвалу від тодішнього глави Білого дому Барака Обами і приблизно $250 млн на безпеку Чорнобильської АЕС.

Автор
Дмитро Неймирок

Поділитися

ядерна зброя · ядерна енергетика · ядерна бомба · Будапештський меморандум · гарантії безпеки для України · російська агресія · війна Росії проти України · Леонід Кравчук · Леонід Кучма · Денис Штілерман

Як читати "ГОРДОН" на тимчасово окупованих територіях — Читати

РЕКЛАМА recreativ
Точний тонометр на зап'ястя: зручне, швидке і точне вимірювання
Якщо з'явилися варикозні вени або синюшні вузли, застосуйте це

СВІЖІ БЛОГИ
Яценюк: Президент Узбекистану на ПМЕФ виглядав на три голови вище Путіна — 6 червня, 12.00
Юнус: Немає вічних друзів. Старі інститути не відповідають новим реаліям — 5 червня, 22.41
Гін: Я перестала думати про смерть. Повернутися в пекло непросто — 5 червня, 18.29
Княжицький: Це набагато сильніше для завершення війни, ніж будь-які листи — 5 червня, 18.11
Зеркаль: Компроміс з Угорщиною – ризик спекуляцій — 5 червня, 16.48
Більше блогів

НАЙПОПУЛЯРНІШЕ
1 Дочка Путіна із "мстивою пикою" оголосила вирок російській фармі. Відео — 14507
2 Фролов: 2 млн грн недостатньо. Люди повинні мати реальну можливість придбати житло — 11574
3 "Усі почули". Який сигнал побачив Зеленський у відповіді Путіна на його лист — 7767
4 У ДБР розкрили масштаби повернення військових із СЗЧ. Чотиризначна цифра за місяць — 7299
5 "Зроблю все, щоб рішення змінили". Міністр оборони Польщі звернувся до Києва через "прославлення" УПА — 6606
НАЙПОПУЛЯРНІШЕ

РЕКЛАМА recreativ
Сукні, що роблять образ незабутнім
Точний тонометр на зап'ястя: зручне, швидке і точне вимірювання

СВІЖІ НОВИНИ
Сьогодні, 16.38 Кому насправді був адресований лист Зеленського до Путіна. Джерела Le Monde розповіли деталі
Сьогодні, 16.29 Нардеп назвав ім'я російського олігарха, із яким Зеленський нібито зустрівся у Києві
Сьогодні, 16.25 Нестача фінансування сьогодні означає нові борги на енергоринку завтра – Трохимець
Сьогодні, 15.15 Чим зараз займається Резніков, поповнення в сім'ї і кризи у шлюбі. Відверте інтерв'ю ведучої Зорій
Сьогодні, 15.04 "Зафіксовано 39 порушень". Що відомо про водія Mercedes, який насмерть збив людей у Києві
Сьогодні, 14.16 Туреччина заявила про напад на її судно біля берегів окупованого Криму. Є загиблий і поранені
Сьогодні, 13.53 Померла вдова експрезидента Франції Ширака, яка змінила "так багато життів своєю розсудливістю"
Сьогодні, 13.33 "Доки Макрон ще президент". Яценюк закликав прискорити інтеграцію України до ЄС
Сьогодні, 13.20 Екснардеп Тягнибок потрапив під удар дрона на фронті
Сьогодні, 13.16 Корогодському соромно, військовим байдуже. У мережі вирує "срач" через Булгакова
Більше новин

ПОПУЛЯРНЕ В БУЛЬВАРІ
1 Дочка Путіна із "мстивою пикою" оголосила вирок російській фармі. Відео — 14507
2 Кличко вразив зізнанням про розмір свого органу, важливого для кохання. Відео — 10834
3 Путінський поплічник влаштував лайливі розбірки, його гнали втришия. Відео — 5855
4 Козловського жорстоко відгамселили кулаками. Відео — 4207
5 Гучні розбірки у Вінниці – до суду суне танк. Dantes встав на бік розлученої — 4107

БУЛЬВАР

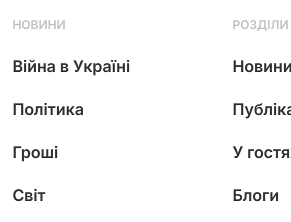

Чим зараз займається Резніков, поповнення в сім'ї і кризи у шлюбі. Відверте інтерв'ю ведучої Зорій — 6 червня, 15.15 КУЛЬТУРА

Померла вдова експрезидента Франції Ширака, яка змінила "так багато життів своєю розсудливістю" — 6 червня, 13.53 СВІТ

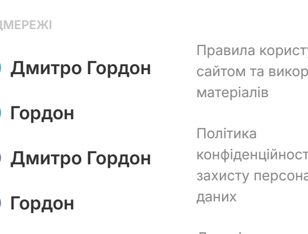

Корогодському соромно, військовим байдуже. У мережі вирує "срач" через Булгакова — 6 червня, 13.16 КУЛЬТУРА

НОВИНИ: Війна в Україні, Політика, Гроші, Світ, Спорт, Культура, Техно, Спосіб життя, Надзвичайні події, Інфографіка, Цікаве
РОЗДІЛИ: Новини, Публікації та інтерв'ю, У гостях у Гордона, Блоги, Бульвар, LIVE, Ексклюзив, Фото, Відео, Опитування, YouTube-шоу, Спецпроєкти
МІСТО: Київ, Львів, Одеса, Донецьк, Харків, Дніпро, Маріуполь, Луганськ
СОЦМЕРЕЖІ: Дмитро Гордон, Гордон, Дмитро Гордон, Гордон, Дмитро Гордон, Гордон, Дмитро Гордон, Олеся Бацман, Дмитро Гордон, Flipboard, RSS, У гостях у Гордона, Дмитро Гордон, Олеся Бацман
Правила користування сайтом та використання матеріалів
Політика конфіденційності та захисту персональних даних
Договір приєднання про використання сайту інтернет-видання "ГОРДОН"
ІНФОРМАЦІЯ: Вакансії, Редакція, Реклама на сайті, Правова інформація, Як нас читати на тимчасово окупованих територіях

+380 (44) 207-13-01 | +380 (44) 207-13-02 | editor@gordonua.com | Повернутися нагору

© 2026. Всі права захищені Designed by Kiselev

Всі матеріали, які розміщені на цьому сайті з посиланням на агентство "Інтерфакс-Україна", не підлягають подальшому відтворенню та/або розповсюдженню в будь-якій формі, крім як з письмового дозволу.

Усі опубліковані фотоматеріали Depositphotos.ua не підлягають подальшому відтворенню та/або розповсюдженню в будь-якій формі без письмового дозволу компанії.

Матеріали, позначені піктограмами PR, "Інновація", "Думка", "Персона", "Актуально", "Вибори" та "Вплив", публікуються на правах реклами.

Комерційні матеріали можуть розміщуватися у розділі "Пресрелізи". У випадках суспільної значущості публікація в цьому розділі допускається і на безоплатній основі.

Вебсайт "Інтернет-видання "ГОРДОН", ідентифікатор в Реєстрі суб'єктів у сфері медіа: R40-05269

вул. Професора Підвисоцького, 6-В, м. Київ, Україна, 01103

Призначено для осіб, старших за 21 рік